

kutatnak, és a Klebelsberg Kultúrkúria, valamint a Pesthidegkúti Helytörténeti Kör a hagyaték megmentése érdekében miként keresi a kapcsolatokat az anyagi bázis előteremtésére azért, hogy édesapja életének és munkásságának tárgyi emlékei, teljes hagyatéka a kutatók és a nagyközönség számára hozzáfér-

hetővé váljon. A fotótár bázisa megoldás előtt áll, a fotográfus Dr. Szentpétery Tibor életművének méltó bemutatását szolgáló kiállítóhely megteremtését vállalta a Klebelsberg Kultúrkúria, amely a hagyatékot a most még romos, de felújítás alatt álló régi pesthidegkúti községházában kívánja elhelyezni.

Padányi Gulyás Gáborné Szentpétery Márta

Dr. Szentpétery Tibor életéről

Tisztelt egybegyűltek, szeretettel köszöntöm Önöket!

Engedjék meg, hogy Édesapámról, **dr. Szentpétery Tiborról** néhány szót szóljak, mielőtt megtekintik az '56-os Intézet munkatársa, Sárközy Réka által 1989-ben készített portréfilmet.

dr. Szentpétery Tibor 1916. január 5-én született Budapesten régi magyar-örmény családban. Édesapja pénzügyminisztériumi főtisztviselő, édesanyja tanítónői végzettséggel rendelkezett. Egész életét Budapesten élte, szüleivel a Rottenbiller utcából az érettségi évében költöztek ki az akkor frissen parcelázott Gábor Áron utcai telken épült családi villába, amelyben élete végéig élt.

Az akkori Pasarétről nagy szeretettel beszélt: a Pasaréti út fölött teljes zöld alagutat képező fasorról (egyik oldalát az 5-ös buszjárat miatt kellett kivágni, mert két busz nem fért el egymással szemben); a Pasaréti ferences templomról és kolostorról, melynek az építési munkálataiban önkéntesként tevékenykedet, a környékbeli kertek gyümölcsöseiről, az akkor a környéket még meg-

Padányi Gulyás Gáborné Szentpétery Márta

határozó kukoricaföldekről, de a hamar megszerveződött társasági életről is.

A Szent István Gimnáziumban érettségizett, majd 1937-ben szerzett jogi diplomát a budapesti Pázmány Péter Egyetemen. Önkéntesként jelentkezett a frontra, és amikor hajmáskéri kiképzése után nem sokkal haditudósító pályázatot hirdettek, három anonim borítékban küldött be fotókat – ezekkel megnyerte mind az I., a II., és a III. helyezést. Ekkor élete nagy élménye, hogy a Bécsi Döntések eredményeképpen visszacsatolt Erdélyt a reguláris sereg előtt járva végig elmondhatatlan szeretetet tapasztalt katonai előfutárként.

A Don kanyarhoz 26 évesen, 1942 májusában egy haditudósító egység vezetőjeként került ki. Azelőtt is, a fronton is sokat fotózta Horthy István kormányzó-helyettest, haditudósítóként többször repült az általa vezetett gépen. A kormányzó-helyettes halála előtt 5 nappal, 1942. augusztus 15-én, mialatt itthon a Máriaremetei kegytemplomban misét mondtak szülei a hazatéréséért, sebesült meg a fronton, úgy, hogy a szeme előtt tartott Leica fényképe-

zőgépe fogta fel és térítette el a neki szánt lövedéket, ezzel megmentve életét. Augusztus végére érkezett haza a sebesülteket szállító vonattal, és csak Verebélyi professzor sebészi bravúrnak köszönhetően sikerült megmenteni karját az amputálástól. Sebesülése helyszínére nyolcvan évesen zárandokolt el ismét.

Felépülése után 1944-ben a haditudósító egység egyik parancsnokaként a ténylegi Lanária laktanyában reprókat készített saját Don-kanyari képeiről – az eredeti tekercek az egész haditudósító anyaggal együtt később megsemmisültek.

1945-ben a német frontra vezényelték szintén haditudósítóként, ahol amerikai fogságba esett. A fogság ideje alatt az amerikaiak felismerték, hogy jó fotóssal van dolguk, ezért a legkorszerűbb fotóműhely- és labort rendezték be a tábor területén „Doktor Tibor” számára, akkor már polgári alkalmazottként. Az hadvezetés többször vette igénybe szolgálatait – a Sasfészekbe, több munkatáborba is a legelső amerikai felszabadító egységekkel vitték el, hogy dokumentumfotókat készítsen. Ezeket a negatív tekerceket azonban a képek elkészülte után a helyszínen elvették tőle, nála ezekből a történelmi felvételekből semmi nem maradt – emlékei azonban igen...

1945 szilveszterén úgy határozott, hogy nem tartja meg a neki felajánlott és már meglehetősen ismertségre és népszerűsége tette fotólabort Bad Aiblingban, 1946 tavaszán kalandos körülmények között hazaindult. Budapesthez közeledve a korábban egy patakmederben sziklahasadékba rejtett és vízmentesen – reá jellemző precizitással- csomagolt fényképezőgépet magához vette, ez lesz majdani fotóműtermi munkásságának első kelléke. Sok kaland után 1946 májusában érke-

zett meg Budapestre, ahol hazaérkeztekor édesanyja azonnal a Széher úti Szent Ferenc kórházba irányította, ahol nagybeteg édesapja „megvárta” fiát, akinek megérkezése utáni éjszaka halt meg.

1946 és 1950 között a Krisztina körúton üzemeltett egy nagyon népszerűvé vált műtermet Budai Gyermekek Fotó néven – elsősorban az I, II és XII kerületi családok vették igénybe nagy számban a szolgáltatásait.

Az eddigi fotós életútját „amatőrként” járta, saját intuíciói, önszorgalomból szerzett ismeretei felhasználásával. Azért, hogy a műtermet jogszerűen üzemeltethesse, 1947 októberében megszerezte a Fényképészek Ipartestületének Segédlevelét – a Mesterlevelet majd csak 1960-ban állították ki dr. Szentpétery Tibor számára.

A műtermi életnek egyik pillanatról a másikra véget kellett vetni 1950-ben: a Pénzügyminisztériumból megsúgták neki, hogy május 1-én államosítani fogják a fotóműtermeket. Egyetlen éjszaka csomagolta össze és vitte haza a műteremből mindazt, amit fontosnak gondolt (ma is megvannak a szórólapok, dekorációk, és főleg: a negatívok, valamint a fényképek regiszterei és adatolt csíkmásolatai) – és kezdett új lehetőségek felkutatásába.

1950-ben néhány hónapig a Kohó- és Gépipari Minisztériumban dolgozott, de egy díjnyertes fotója miatt, amelyet 1942-ben a csíksomlyói remetéről készített (*képünk) úgy rúgták ki, hogy még az fotólaborba sem mehetett vissza, csak a portán vehette át személyes holmijait.

Múzeumoknál próbált meg elhelyezkedni – a Nemzetinél, a Budai Várban, a Néprajzinál, stb. – mindegyiknél kb. 6 hónapot tölthetett el, mígnem menetrend-

szerűen megérkezett munkáltatójához az ú.n. „MIL”-lap (munkáltatói igazolólap) a „klerikális riporter” minősítéssel, ami miatt azonnal véget vetettek alkalmazásának. Végül 1953-ban egy kutatóintézetben, a HIKI-ben (Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet) helyezkedett el barátaival segítségével, és ennek jogutódjától, a Tungsramtól ment nyugdíjba.

1952-ben nősült meg, felesége Scossa Piroska nyelvtanár volt, a Pasarét „Pirkó nénije”, aki nemcsak angolt, németet és franciát oktatott diákoknak-felnőtteknek egyaránt, hanem németet is tanító magánóvodájában 1957-től a nyolcvanas évekig a Rózsadomb és Pasarét gyermekeinek százainak adott megbízható alapokat az életre, iskolakezdésre.

Három lánya született: Márta, Mónika és Melitta.

Az 1956-os eseményeket az első perctől követte. Hajnalonként elment otthonról, a kabátja alá rejtett fényképezőgéppel dokumentálta az eseményeket. A képek egy részét még az események alatt kijuttatta a külföldi sajtónak. A negatívokat a padláson egy lomokkal feltöltött katonaláda alján elrejtve őrizte 1988-ig, amikor Felesége betegsége alatt ezeket az addigra már elfeledett Don-kanyari anyagokkal együtt újra elővette, kinyitotta.

Történelminek mondható kiállításokat rendeztek ezekből a képekből (1991-ben az '56-os képekből, 1992-ben a haditudósító anyagból rendezett kiállítást a Legújabb-kori Történeti Múzeum, majd a Hadtörténeti Múzeum, stb.), melyek az újdonság erejével lepték meg mind a szakmai, mind a laikus érdeklődőket. A kilencvenes évek elejétől felfigyelt rá a sajtó, közölték képeit, riportokat, filmanyagokat készítettek vele.

A nevezetes címlapkép (Pesti Hírlap. Melléklet: Képes Vasárnap. 1943. június 8. A képen Kissomlyó remetéje, Jakab Imre látható. Márk József atya, Országos Ferences Misszió, szíves közlése)

A budapesti örmény egyházközség gondnoka volt bő 3 évtizedig, szervezte az ottani életet, vezette az új templom építését az Orlay utcában, felelt az ottani gazdálkodásért.

Tevékeny életet élt mindvégig annak ellenére, hogy 85 éves korában, 2000-ben amputálták egyik lábát. A kényszerűen bezártabb életvitelt azzal tette teljessé, hogy Márta lánya segítségével feldolgozta az addigi munkásságát, albumokat szerkesztett, számos további kiállításra készített tablót, előadásokat tartott iskolákban – és élte tovább szerteágazó társadalmi életét számos hűséges barátja segítségével.

2005. február 20-án hunyt el 89 évesen. Hamvait – kérésének megfelelően – a

Börzsönybeli Tűzköves forrásnál szórták a patakba a Reá emlékezők.

Dr. Szentpétery Tibor hivatalos munkája mellett végzett tevékenységei szerteágazóak voltak.

Egyfelől a megélhetési kényszer diktálta családi- és portréfotózás végigkísérte életét: a Krisztina körüli műterem közönsége továbbra is igényt tartott szolgálataira, saját maguk és ismeretségi körük mindvégig rendszeresen hívta dr. Szentpétery Tibort a családi események megörökítésére. Éjszakánként hívta elő a picit, egy négyzetméteres otthon berendezett laborjában a képeket, melyeket kis papírzacskókban adtuk át az érte jövő, szinte már baráti ügyfeleknek.

Másfelől elkötelezett természetjáró volt. Egyetemista korában barátaival turistatársaságot alapítottak, melyet „Taplósoknak” neveztek el, és amely a mai napig létezik: a többedik generáció évente legalább egyszer találkozik. Részben a Taplósokkal, részben más barátokkal, de sokszor egyedül túrázva bejárta Magyarország és a környező országok akkor látogatható hegyeit, természeti szépségeit – így a Tátrában, Erdély havasaiban is többször megfordult (határkőről-határköre végigjárta- és fotózta Nagy-Magyarország ezeréves határait Orsovától Dévényig a Kárpátok csúcsain, gerincúra keretében, talán 5 részre bontva). Útjairól mindig fényképekkel (fekete-fehér képekkel és színes diapozitívokkal) tért haza.

Rendszeres előadója volt a TIT-nek és sok egyéb ismeretterjesztő klubnak, szervezettek. A természetjáráshoz kapcsolódott a tájékoztatósi futóversenyek szervezése, fotózása is – az első tájfutó szabályzat elkészítésében is részt vett 1948-ban.

Egyik mátrai túrája alkalmával (1953) az éppen elhagyott – és akkor még tit-

kolt - recski haláltáborba tévedt, ahol már nem volt senki, csak egy csajka az asztalon...

Nemcsak Magyarországon fotózott, hanem – főleg – Erdélyben is, ahol pl. a háború alatt, amikor kb. egy évig állomásozott Csíksomlyón (Csíkszereda katonai parancsnoka volt 1942-ben). Ekkor készített emblematikus fényképet Jakab Imre remetéről, amint a Salvator kápolna előtti kőkeresztnél imádkozik, mely a Vasárnapi Újságban, mint díjnyertes fotó szerepelt a címlapon – ezért a képért veszítette el az állását 1950-ben.

Amikor Ceaucescu falurombolási határozatáról tudomást szerzett, egy barátját kérte meg, hogy rozzant Trabantjával vigye el Erdélybe (ő politikai megbízhatatlansága miatt, bár az ötvenes években levizsgázott autózétezésből, jogosítványt nem kaphatott, később pedig, mivel gépkocsi-vásárlásra úgysem gondolhatott a család, már nem is ambicionálta a vezetői engedély megszerzését). Saját elhatározásból és költségen az általa feltérképezett erdélyi százsz erődtemplomok jelentős részét felkereste dokumentálási szándékkal. Bár nem gondolta, hogy az ott készült anyagot valaha is publikálja, később két nyelven is kiadott az Officina Nova egy albumot ezekből a képekből. A magyar nyelvű album címe: Az Olttól a Küküllőig 25,000, a német nyelvű Gottes feste Burgen 17,000 példányban jelent meg. Ma már mindkettő antikváriumi ritkaságnak számít.

A múzeumoknak elkötelezett dokumentaristájává vált. A Budai Vár háború utáni feltárását végigfotózta, azok a nagyméretű nagyítások, melyek évtizedekig a Vár belső termeit díszítették, majdnem mind az ő felvételei voltak. A Néprajzi Múzeum teljes cseréptárát ő fotózta

dr. Kresz Mária „Panni néni” munkatársaként. Az Aquincumi Múzeum ásatásait, a víziorgona teljes restaurálását dr. Kaba Melinda vezetésével követte végig – ez idő tájt a múzeológusok publikációinak jelentős részét dr. Szentpétery Tibor fotóanyaga illusztrálta.

Budapestet szenedélyesen szeretete és nagyon ismerte. Nyugdíjba vonulása után a Ráday-féle Városszépítő/Városvédő Egyesület fotóegységét évtizedekig vezette, az épületek dokumentálását megszervezte, kiállításokat rendezett, és az egyesületi klubélet meghatározó személyisége volt. Az egész „városvédő” anyaga megtalálható a hagyatékában. Ennek a tevékenységnek az egyik „melléktermék” Az atlaszok, hermák és kariatidák c. könyv, amely a budapesti homlokzatokon található emberábrázolásokat örökíti meg – ez a kereskedelmi forgalomba nem került kiadvány évekig a Városvédő Egyesület reprezentatív ajándéka volt.

Szintén ennek a tevékenységnek egyik sajátos oldalhajtása, hogy feltérképezte, majd fizikailag is felkutatta a Budapestet övező határköveket. Éveken keresztül tanulmányozta a kőállítás rendszerét, majd ásóval, kamerával járta a helyszíneket, kaparta ki az árkok mélyéről, kutatta fel a kertek sarkaiban fekvő vagy álló köveket, és kérte az illetékes kerületi tanácsot/önkormányzatot, az illetékes múzeumokat a megtalált kövek helyreállítására, konzerválására, szükség esetén biztonságba helyezésére. Ebből is önszorgalomból készített egy hiánypótló kiadványt, mely a Városvédő Egyesület gondozásában jelent meg.

Ugyancsak az épített örökség iránti tisztelettől és szeretettől hajtva dokumentálta végig többek között a Budai Várban az épület-homlokzatokat, a Szentendrei

Óvárost, és Veszprém régi épületeit is.

Elkötelezett, polgári, keresztény beállítottságú ember volt mindvégig, a hazáját, városát és a természetet szerető, az elveikhez és barátaihoz hű, a XX. század második harmadától minden lehetséges eseményt és látnivalót dokumentáló, a kor szakos hagyatékot rendezetten hátrahagyó dr. Szentpétery Tibor.

Honlapjára (www.szentpetyerfoto.hu) eddig csak az 1956-os fotói kerültek fel – a hagyaték nagy része, a kb. 12,000 színes, keretezett diapozitív (amelyek fakulnak, az idő múlásával egyre rosszabb állapotba kerülnek), és a kb. 110,000 fekete-fehér negatív feldolgozásra vár. Az örökösök úgy döntöttek, hogy bár több múzeum is igényt tart a szakirányú fotókra, az egész fotóanyagot egyben tartva, a tárgyi emlékekkel (fotólabor, műtermi kellékek, világáborús relikviák, turista-felszerelések) kiegészítve közös elhelyezést kerestek az egész hagyatékban. A Pesthidegkúton működő Klebelsberg Kultúrkúria a tervei szerint szívesen befogadja, sőt, egy tudás- és oktatáscentrum magjaként kezeli majd a hagyatékot, de annak a feldolgozására saját anyagi forrásai nincsenek. Az örökösök a Kultúrkúriával együttműködve keresik a lehetőséget a szükséges erőforrások – pályázati, vagy egyéb- úton történő előteremtésére, hogy dr. Szentpétery Tibor korszerű életművét megmenthessék, bemutathatóvá és kutathatóvá tegyék az utókor számára – minden erre irányuló segítséget, támogatást hálással fogadva.

(A Fővárosi Örmény Klubban 2014. január 16-án elhangzott előadás szerkesztett változata)

Házzszentelés az Erdélyi Örmény Gyökerek irodájában

Február 3-án délben váratlanul meglátogatta *Avedik Hovaneszján* atya dr. *Issekutz Saroltát* az egyesület irodájában, hogy házzszentelést végezzen, *Zsigmond Benedek* közreműködésével. A házzszentelés előtt rövid magyarázatot tartott a házzszentelés lényegéről és szimbólumairól. A szertartás célja, hogy távol tartsa a látható és láthatatlan ellenségeket. A házzszentelés során a pap megáldja a vizet, a sőt és a kenyeret. A víz a keresztségre emlékeztet bennünket. A keresztség révén keresztények lettünk, a mennyei Atya gyermekeivé váltunk, és nem vagyunk többé egyedül életünk nehézségeiben. Krisztus szavai szerint a keresztények a föld sója. Ahogyan a só ízt ad az ételnek, ugyanígy a keresztények ízt adnak a világnak, közvetítik az evangéliumot. Végül a kenyér az Oltáriszentségre emlékeztet, amely Krisztus teste. A kenyér erőt ad ahhoz, hogy munkánkat végezzük, ugyanígy az

Oltáriszentség erőt ad nekünk, hogy keresztény küldetésünket teljesítsük.

Köszönjük, hogy megerősített hitünkben, a magyarörmény közösség összetartásának, jövőjének sikeres megvalósításában, a 2014. évi választások győzelmében.

M-ZS

Zsigmond Benedek, Avedik Hovaneszján és dr. Issekutz Sarolta

Felhívás

A tavaly és idén megjelent 2 kötetes lexikonszerű mű feldolgozta 78 magyarörmény képző- és iparművész, művészettörténész munkásságát, bemutatva néhány alkotásaikat is. Ezzel sokat tettünk az erdélyi magyarörmények magyar kultúrába beágyazott művészetének megismertetéséért. Azóta már bővült a kör, várunk további művészek jelentkezését, bejelentését.

Ezen sorozatba illően szeretnénk csokorba gyűjteni és megjelentetni az irodalom területén ismertté vált magyarörmény írókat, költőket, irodalomtörténészeket is. Ugyancsak megkezdjük a *színészek, filmszínészek, előadóművészek* lexikonjához is a gyűjtést.

Kérjük minden kedves Olvasónkat, hogy segítsenek minél több örmény gyökerű művészt felkutatni, örmény gyökereiket megismertetni! Ezzel tudjuk biztosítani azt, hogy a magyarörmény gyökerűek művészetét, mint a magyar kultúra részét, megismerje és megőrizze a jövőnek nemcsak az örmény közösség, hanem a magyar művelődéstörténet is.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kiadó (magyar.ormeny@t-online.hu)